

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ПРОФОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ

У статті розглядаються проблеми використання інноваційних технологій музейної педагогіки з метою профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю. Показано, що педагогічний потенціал музейної педагогіки, її форми, методи та засоби можуть використовуватися в якості джерела профорієнтаційної інформації для учнів загальноосвітніх шкіл Закарпаття, в тому числі, угорськомовних.

Ознайомлення учнів з різними професіями здійснюється у процесі "відвідування" ними створеного віртуального Музею професій.

Ключові слова: музейна педагогіка, засоби музейної педагогіки, професійна орієнтація школярів, Музей професій

У освіті і вихованні учнівської молоді на сучасному етапі розвитку суспільства утверджуються компетентісно та особистісно орієнтовані стратегії. Поряд із цим доволі невизначеною є ситуація з професійним становленням і самореалізацією випускників загальноосвітніх закладів. Особливо гостро питання професійного самовизначення переживають випускники угорськомовних шкіл Закарпаття.

Варто зазначити, що формування та розвиток технологій навчання учнівської молоді завжди залишається однією з найважливіших проблем сучасної педагогіки. Інтеграція української освітньої системи до європейського співтовариства, а також формування " нової української школи " в першу чергу залежить від розробки та ефективного використання інноваційних технологій навчання, виховання, в тому числі, і профорієнтації учнів.

Проблеми та перспективні напрямки розвитку інноваційних технологій навчання розкрито у працях і дослідженнях науковців К. Аймедова, І. Аненкової, П. Атаманчука, О. Берегової, І. Беха, Н. Волкової, Д. Грубіча, О. Петохи, Д. Щелкунова, О. Шпака, Н. Яски тощо.

Педагогічна інновація – на думку Н. Яски – це "введення нового в цілі, зміст, методи і форми навчання та виховання, в організацію спільної діяльності вчителя й учня" [12, с. 154]

Д. Грубіч у своїй праці "Педагогічні інновації в освіті: поняття та сутність" [7] трактує педагогічну інновацію як створення нових засобів, які можуть використовуватися у процесі навчання.

На думку І. Аненкової педагогічні інновації – це "цілеспрямований комплексний процес і результат створення, впровадження і розповсюдження актуальних змін у педагогічній системі з метою її якісного оновлення" [3, с. 566].

Аналізуючи різні підходи, зауважимо, що сутність інноваційних педагогічних технологій полягає у впровадженні нових напрямів педагогічної діяльності, які допоможуть при розв'язанні або вдосконаленні певних проблем навчання і виховання учнівської молоді. Варто також зазначити, що до інноваційних підходів відносимо також використання педагогічного потенціалу музейної педагогіки.

Існують різні визначення терміну "музейна педагогіка". Але ми погоджуємося думкою відомого науковця у галузі музейної педагогіки М. Юхневича. На думку вченого музейна педагогіка розглядається як окрема галузь педагогічної науки на стику музеєзнавства, педагогіки і психології, і розглядає музей як освітню систему [10, с.9]

Слід зауважити, що музейна педагогіка у зарубіжній літературі розкривається досить детально. Про це свідчать праці і досліді ряду відомих угорських науковців у музеєзнавстві та музейній педагогіці: К. Фогтної (Foghtúy Krisztina), І. Годнодь (Hadnagy István), Є. Чеснак (Csesznák Éva), А. Карпати (Kárpáti Andrea), Ю. Тордік (Torgyik Judit).

У попередніх наших дослідженнях з'ясували, що відвідування музеїв, застосування основних форм, методів та засобів музейної педагогіки під час навчально-виховного процесу, а також і в позаурочний час позитивно впливає на якість розвитку професійних інтересів учнівської молоді [2; 10].

Проблемами виникнення та історією розвитку професійної орієнтації займалися ряд вчених, серед яких найвидатнішими – на нашу думку – вважаються наступні: Г. Бас, В. Єдналицьев, С. Клімов, Б. Федоришин, С. Чистякова, М. Ярнцур.

Дослідженням сучасного стану професійної орієнтації у змісті викладання окремих предметів розкрито у дослідженнях Е. Бруновт, М. Опачко, М. Поліщук, В. Сагарда, В. Шарко.

У профорієнтаційному аспекті використання інноваційних можливостей музейної педагогіки не розглядалися раніше. Цим і обумовлена актуальність досліджуваної нами проблеми.

Мета статті полягає у розкритті можливостей використання інноваційних засобів музейної педагогіки у профорієнтаційній роботі учнів загальноосвітніх угорськомовних шкіл Закарпаття. Для досягнення мети слід було виконати завдання: 1) здійснити аналіз досліджень у контексті визначення сутності поняття "педагогічний потенціал музейної педагогіки"; 2) з'ясувати сутність профорієнтаційної роботи із сучасною учнівською молоддю; 3) розкрити можливості використання профорієнтаційного потенціалу інноваційного музейного середовища.

Музейна педагогіка як окрема галузь педагогічної науки, відіграє важливу роль у процесі розробки нових форм та методів навчання, виховання, в тому числі профорієнтації учнів. Основним об'єктом даної галузі науки вважається музей. Погоджуючись з думкою відомого науковця у сфері музейної освіти Ф. Вайдахера зауважуємо, що музей вважається не місцем для збагачення знаннями учнів, а місцем розуміння суті тих чи інших об'єктів [5]. Варто відмітити, що у країнах Європейського союзу успішним є використання основних форм, методів та засобів музейної педагогіки.

Музейна педагогіка як самостійна галузь науки виникла у 30-х рр. ХХ ст. німецьким вченим-педагогом К. Фрізенем. Крім того, у процесі формування та вдосконалення основних форм, методів та засобів музейної педагогіки важливу роль відіграли праці та дослідження таких відомих вчених як: А. Ліхтварк, Г. Кершентштайнер. Так зокрема, А. Ліхтварк підкреслював, що у музейному просторі виникає особливий зв'язок між відвідувачами та експонатами музеїв. Його називають основоположником "музейного діалогу": (музейний предмет відвідувач).

Подальший розвиток музейної педагогіки збагачувався роботами науковців Т. Белофастової, Л. Гайди, О. Караманова, О. Іванова, В. Снагощенко, Б. Столярова, М. Юхневича.

Відомо, що музейна педагогіка як і всі інші галузі науки має певні, характерні тільки для неї особливості. Відомий український науковець у галузі музейної педагогіки Т. Белофастова у своєму дисертаційному дослідженні "*Педагогічні засади діяльності музею як соціально-культурного центру*" з'ясовує, що "до проблемного кола музейної педагогіки належать:

- особливості здійснення освітньо-виховного процесу в музеї (принципи і закономірності);
- музейно-педагогічні форми і методи;
- специфіка видів діяльності відвідувачів у музеї, керівництво нею (специфіка педагогічного впливу музейної інформації на різні соціальні і демографічні групи аудиторії, яка потребує диференційованого підходу до визначення мети, завдань і змісту впливу на кожну з них);
- експозиційна діяльність (врахування педагогічних аспектів у розробці експозиційного сценарію);
- прогнозування розвитку музеїв у реалізації ними своїх педагогічних можливостей;
- моделювання нових напрямів і способів залучення особистості до історико-культурної спадщини" [4, с.5].

Важливим є той факт, що в музейному просторі можуть відбуватися навчальні заняття з учнями різних вікових груп. Про це свідчить і робота Крістіни Фогтної [1], яка у своїй праці "*Нові музейно-педагогічні прагнення у системі вищої освіти та музейній практиці*" ("*Új múzeumpedagógiai törekvések a hazai felsőoktatásban és a múzeumi gyakorlatban*") виділяє наступні позитивні чинники музейних занять, які впливають на розвиток особистості:

- інформальна і неформальна форми навчання в музейному середовищі,
- впливає на комунікативну здібність учнів,
- допоможе у кооперативній формі навчання (інтерперсональні і групові заняття)
- сприяє розвитку ефективності навчання,
- креативне середовище навчання впливає на навчальні досягнення учнів [1, с.101].

Перед тим, як аналізувати суть і значення інноваційних технологій навчання, які використовуються в музейній педагогіці, варто зазначити основні методи навчання музейної педагогіки.

На думку відомого угорського науковця Юдіти Тордік до основних методів музейно-педагогічних занять належать:

- 1) словесні методи (розповідь, бесіда, доповіді);
- 2) методи гри (маріонетка, вистави);
- 3) дидактично-письмові методи (анкетування, кросворди, заповнення музейних зошитів);
- 4) заняття мистецтва (кераміка, малювання);
- 5) заходи зв'язані з музичним мистецтвом;
- 6) музейні проекти [9].

Виходячи з аналізу методів музейної педагогіки варто говорити і про засоби, які використовуються під час музейно-педагогічних занять. До основних засобів музейної педагогіки – на думку Ю. Тордік – належать:

- музейний кофер (або музейна сумка, яка допоможе відвідувачам у самостійній розробці інформації отриманих під час відвідування музею);

- аудіовізуальні засоби (кіно, підготовка звукових зйомок);
- музичні засоби (пісні, ритми);
- засоби, які пов'язані з комп'ютерною технологією (веб-сайти, онлайн відвідування музеїв) [9].

Важливим є також і розуміння "*засобів музейної педагогіки*", тому ми погоджуємося з думкою Т. Попової, яка у своїй праці відмічає, що "до засобів музейної педагогіки відносяться різноманітні матеріали, ідеальні або віртуальні об'єкти, складові навчального матеріалу культурно-історичного напрямку, які до того ж використовуються в навчально-пізнавальній, творчій, пошуковій, музейно-формульованій діяльності вчителів та учнів, а також є результатом музейно-педагогічного процесу як навчально-виховного" [8, с. 20].

Варто зазначити, що паралельно з розвитком інноваційних технологій навчання через стрімкий економічно – індустріальний суспільний розвиток дедалі більше уваги приділяється підготовці фахівців різних галузей професійної діяльності. Перш за все, це пояснюється тим, що з'явилися нові професії на ринку праці. Центральне місце в процесі поширення інформації про нові професії однозначно займає професійна орієнтація.

Відомо, що професійна орієнтація як окрема частина суспільної науки виникла в кінці XIX ст. в США американським психологом Парсонсом, який у цей час відкрив перше профорієнтаційне бюро в м. Бруклін.

На основі аналізу вище вкладених джерел нами були виділені наступні особистісно-зорієнтовані напрями використання музейної педагогіки, які впливають на розвиток професійних інтересів учнівської молоді:

- профорієнтаційні екскурсії до різних об'єктів з метою інформування молоді про доступні для них галузі виробництва;
- використання віртуального музею з метою ознайомлення учнів з різними сферами професійної діяльності;
- використання елементів проектної технології у процесі відвідування музеїв різного профілю;
- інтерактивні ігри у музейному просторі з метою розвитку та вдосконалення інформаційної компетентності юнаків та дівчат.

Важливим засобом музейної педагогіки – на нашу думку – вважається екскурсія.

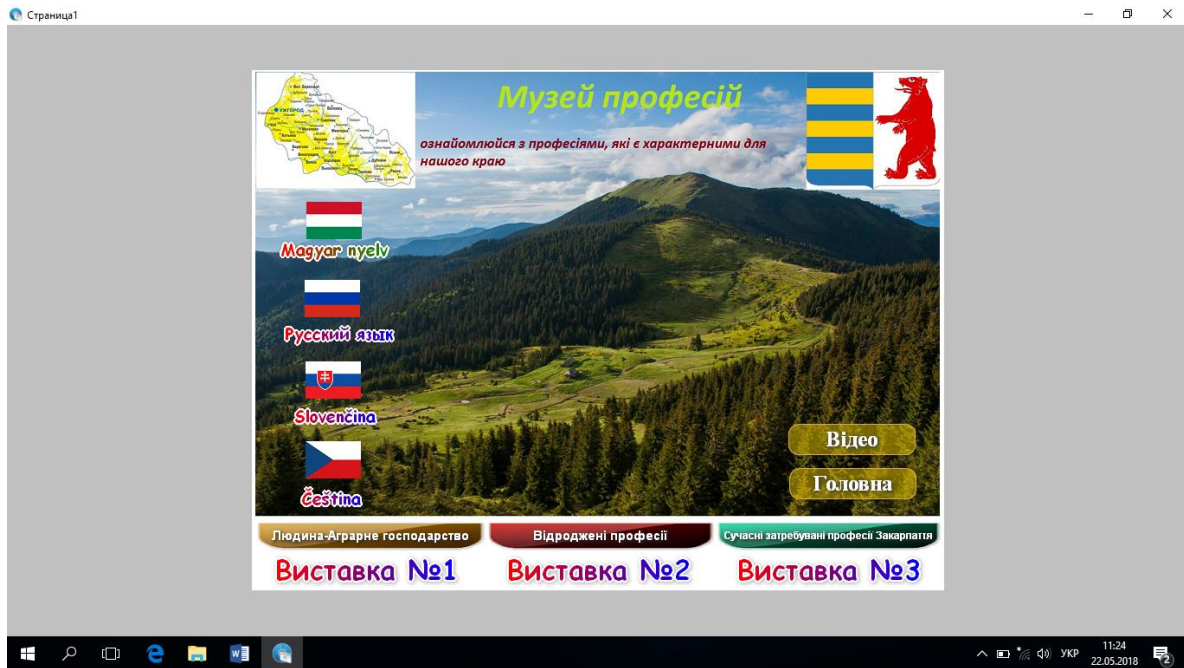
Екскурсія – на думку Н. Волкової – "це форма організації педагогічного процесу, спрямована на вивчення учнями поза межами школи і під керівництвом учителя явищ, процесів через безпосереднє їх сприймання" [6, с.401].

У процесі відвідування музеїв знання учнів крім загально-культурного збагачуються ще й інформацією про різні види професійної діяльності (звичайно це можуть бути як забуті професії, так і професії сучасного світу).

Для успішної профорієнтаційної роботи з метою розвитку інформування учнів про різні види професійної діяльності та розвитку професійних інтересів юнаків та дівчат нами був створений віртуальний музейний центр під назвою "Музей професій" (див. мал. 1; мал. 2).

Мал. 1. Початок роботи віртуального музею "Музей професій"

Мал. 2. Віртуальний музейний центр "Музей професій"

Музей професій відрізняється від інших віртуальних музеїв тим, що замість демонстрації предметів різних експонатів тут показуються різні види професійної діяльності. Саме тому, музей складається з трьох виставочних залів:

1. Виставка професій "Людина – Аграрне господарство".
2. Виставка "Відроджених професій".
3. Виставка "Сучасних затребуваних професій Закарпаття".

Головна перевага нашого віртуального музею полягає у тому, що його відвідування не залежить від погодних умов. Ознайомлення з матеріалами віртуального музею також може відбуватись на різних мовах, зокрема на українській, угорській, словацькій, чеській, російській.

У відповідності до логіки проведення дослідження можна констатувати наступне.

1) Аналіз досліджень у контексті визначення сутності поняття "педагогічний потенціал музейної педагогіки" дозволяє констатувати, що під педагогічним потенціалом розуміємо нерозроблені і невикористані можливості технологій (форм, методів і засобів) музейної педагогіки. У контексті нашого дослідження розкриття педагогічного потенціалу вбачається у: а) розробці сучасних інтерактивних засобів музейної педагогіки; б) використанні технологій музейної педагогіки для профорієнтації учнів, в тому числі, угорськомовних шкіл Закарпаття.

2) Сутність профорієнтаційної роботи з сучасною учнівською молоддю вбачаємо у активізації інтересів учнів до нового способу подачі профінформації, стимулюванні пізнавальної, дослідницької активності учнів через залучення їх до проектної діяльності профорієнтаційного змісту.

3) Організація профорієнтаційної роботи з учнями ґрунтується на використанні профорієнтаційного потенціалу інноваційного музейного середовища, яким є Музей професій. Особливості використання інтерактивних засобів музейної педагогіки з метою ознайомлення учнів з різними професіями, поширеними у краї, полягають у "відвідуванні" учнями віртуального Музею професій та пошуку і доповненні наявної інформації про світ професій новими відомостями, які учні отримують у процесі проектної діяльності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці методики профорієнтації учнів з використанням технологій музейної педагогіки.

Використані джерела

1. Foghtúy K. Új múzeumpedagógiai törekvések a hazai felsőoktatásban és a múzeumi gyakorlatban / K. Foghtúy, V. Pirka, K. Kempf – ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012. – 199 с.
2. Kovach A. Position of Museum Pedagogy in Ukraine's Educational system/ A.Kovach, I.Keresten, M.Opachko // Zbornik stručnih radova s Medunarone znanstvene konferencije. – Osijek (Horvatija), 2016. – P. 133 –139.

3. Аненкова І. П. Педагогіка : модульний курс. Навчальний посібник / І. П. Аненкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русскол. – Львів : Новий Світ – 2000, 2010. – 567 с.
4. Белофастова Т.Ю. Педагогічні засади діяльності музею як соціально – культурного центру : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.06. "Теорія, методика і організація культурно-просвітньої діяльності" / Таїсія Юрїївна Белофастова; Київськ. нац. унів. культури і мистецтв. – К., 2003. – 14 с.
5. Вайдахер Ф. Загальна музеологія : Посібник / Перекл. з нім. В. Лозинський, О. Лянг, Х. Назаркевич. – Львів : Літопис, 2005. –
6. Волкова Н.П. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Волкова Н.П. – 3-те вид. – К. : Академвидав, 2009. – 616 с.
7. Грубіч Д. Ю. Педагогічні інновації в освіті: поняття та сутність / Д. Ю. Грубіч // Педагогіка та психологія. – 2011. – Вип. 40 (1). – С. 34 –39.
8. Масленникова Д. Ю. Средства музейной педагогики в методике физики : учебно-методическое пособие для учителей и студентов пед. вузов физ.-мат. специальностей / Д. Ю. Масленникова, Т. Н. Попова. – Керч, 2017. – 213 с.
9. Матеріали III Міжнародної науково – практичної конференції "слов'янський світ: здобутки, проблеми, перспективи" 23-24 травня 2013 р. За ред. канд. істор. наук Л.М. Несух – Ужгород : ПРАТ Видавництво "Закарпаття", 2013. – 408 с.
10. Попова Т. М. Використання елементів музейної педагогіки в природничо-науковій освіті для розвитку професійних інтересів учнів / Т. М. Попова, І. С. Керестень, А. І. Ковач // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 127. – С. 167-170.
11. Юхневич М. Ю. Я поведу тебя в музей : Учеб. пособие по музейной педагогике / М. Ю. Юхневич – М. : М-во культуры РФ. Рос. ин-т культурологии, 2001. – 223 с.
12. Якса Н. В. Основы педагогических знаний : Навч. посіб. / Н.В. Якса – К. : Знання, 2007. – 358 с.

Kovach A.

THE USE OF THE INNOVATIVE TECHNOLOGIES OF MUSEUM PEDAGOGY IN THE PROFESSIONAL ORIENTATIONAL WORK WITH STUDENTS OF SECONDARY SCHOOLS

The article focuses on the use of the innovative technologies of museum pedagogy for the professional orientation work with students. The pedagogical potencial of museum pedagogy, its forms and methods, can be used as a source of vocational guidance information for students of secondary schools.

The paper reveals the peculiarities of the use of interactive means of museum pedagogy in order to familiarize students of general educational institutions, including Hungarian-language schools with different professions, by visiting the virtual Museum of Professions.

According to the logic of the study, the following can be stated:

1) under the definition "pedagogical potential" we understand undeveloped and unused possibilities of technologies (forms, methods and means) of museum pedagogy. In the context of our study, the disclosure of pedagogical potential is seen in: a) the development of modern interactive means of museum pedagogy; b) the use of museum pedagogy technologies for vocational guidance of students, including the Hungarian-language schools of Transcarpathia;

2) the value of vocational guidance work with contemporary student youth is seen in activating the students' interest in a new way of providing professional information, stimulating cognitive and research activity of students through their involvement in the project activity of vocational guidance content;

3) organization of vocational guidance work with students is based on the use of professional orientation potential of an innovative museum environment, which is the Museum of professions. The peculiarities of the use of interactive means of museum pedagogy in order to familiarize students with different professions are the "attendance" by students of the virtual Museum of professions and the search and supplementation of available information about the world of the professions with the new information that students receive in the course of the project activity.

Key words: *museum pedagogy, means of museum pedagogy, professional orientation of students, Museum of professions.*

Стаття надійшла до редакції 25.05.2018